

HET BLAUWE WONDER

Roman

MARCEL RÖZER

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2020

Voor Kurt & Lies
en Teun & Koosje

Copyright © 2020 Marcel Rözer
Omslag: Moker Ontwerp
Auteursfoto: Jan-Ruland van den Brink
Typografie: Zeno
NUR 301
ISBN 978 94 93095 20 5

‘Mensen zijn bang voor de dood, of ze hebben angst om te leven. Waar hoor jij bij?’ De oude vrouw kijkt Johan aan, ze heeft een heldere blik, haar huid is glad en gezond. Ze kijkt als iemand voor wie alles nieuw is, denkt Johan. Hij ontwijkt haar blik. Elizabeth draagt een bruin habijt, de zwarte hoofddoek steekt af bij haar grijswitte haar. De huisarts had hem naar dit stadsklooster gestuurd. ‘Ga maar eens stil zitten. Ik kan je wel pillen voorschrijven, maar daar schiet je niets mee op.’

‘Dit wordt niks,’ fluistert de stem, de kleine rode hond in zijn hoofd. ‘Je wordt gek hier. Een non die je vertelt hoe je in elkaar steekt. Ga weg. Nu kan het nog.’

‘Kom, we moeten praten,’ had Elizabeth gezegd en hem bij het ochtendgebed uit de kapel gehaald. ‘En neem mee wat je opgeschreven hebt.’ Hij voelt zich betrappt. Hoe weet ze dat hij schrijft? Er zit zweet op zijn gezicht, het verandert van vloeibaar naar vast, als plastic folie om zijn hoofd, ademen gaat moeilijk. In zijn keel zit gestol-

de angst. Twee peertjes aan de bakstenen muren geven een zwak schijnsel. Niet alleen de glas-in-loodramen verlangen naar zonlicht.

‘Dit gaat over hoe ik me voel,’ zegt hij en leest voor, met onvaste stem. ‘Ik droomde ooit over een luchalarm. Niet dat futuristische gehuil op elke eerste maandag van de maand, maar het alarm van ouderwetse sirenes. Ze loeiden en huilden en ik wilde dat het ophield. Het was zo’n droom waarvan je voelt dat het betekenis heeft. Ik rende door een smalle straat, terwijl het gejang van het alarm me opjoeg. Ik zag iets dat leek op een schuur, een oude straatlantaarn stond bij de ingang. Ik ging naar binnen. Het gehuil van de sirenes werd overstemd door het gebrom van heel veel vliegtuigen. Ik werd wakker in een kussen dat nat was van mijn zweet.’

Johan kijkt naar het beige tapijt en ziet hoe een spinnetje zijn weg zoekt. ‘Zo voel ik me. Alsof er elk moment iets verschrikkelijks kan gebeuren.’

Hij haalt zijn schouders op. ‘Soms had ik er jaren geen last van, dan weer maandenlang een paar keer per week. En tussendoor de voortdurend sluimerende angst dat het weer terugkwam. Zoals iemand die kanker heeft gehad dat moet ervaren.’

Ik heb er altijd tegen gevochten. Studeren, werken, verliefd worden en toch een beetje reizen. Ik wilde leven. Maar ik leerde erméé te leven.’ Hij haalt adem, maar diep gaat dat niet. ‘Dus om op je vraag terug te komen zou ik zeggen: angst om te leven dus.’

In de verte toetert een auto in de vroege ochtend. Op het doorleefde behang hing ooit een grotere crucifix. Ernaast een gloednieuwe, in goud ingelijste foto van de

koning. ‘Ik was leraar, kreeg een burnout. Ik werd gek thuis en mocht van mijn reïntegratie-arts helpen op een veerpont. Dat is mijn redding geweest. Ik ben nu veerman hier in de buurt, maar ook daar kan het me overvallen. Het voelt alsof ik achtervolgd word. Ik ben de vijftig gepasseerd en ik weet niet hoe het verder moet.’

Elizabeth heeft Johans verhaal aangehoord. ‘Wacht, ik moet even iets halen.’ Hij blijft achter, en kan zich nu al niet meer voorstellen dat hij zich hier gisteren heeft gemeld. Het lijkt wel alsof er in de loden stilte van het klooster tien dagen voorbij zijn gegaan. Of twintig. Dan kraakt de vloer, de non komt binnen en geeft Johan een schriftje.

‘Ik heb een voorstel. Jij gaat jouw verhaal schrijven hier. Elke dag, na ons eerste gebed. En aan het einde van de week lees je me voor wat je geschreven hebt.’

Johan kijkt haar aan. Hij merkt op dat haar idee niet als zodanig klinkt. ‘Heb ik een keus?’

Ze lacht zacht. ‘Natuurlijk heb je een keus.’ Maar dan verrassend streng: ‘Je mag meteen weg, hoor. Het is hier geen gevangenis.’

Hij schudt zijn hoofd, bevreesd om te blijven, maar nog banger om weg te gaan.

‘Ik doe dit vaker met mensen die hier komen. Het is een variant op stil zijn. Begin er in elk geval mee, dan zien we wel hoe ver je komt. Dus geen laptop of zoiets. Schrijf. En wat heel belangrijk is: begin met het tegenovergestelde van de narigheid. Over jouw wanhoop heb je het vast vaak genoeg gehad.’ Johan knikt. Mensen zijn verbaasd als hij in een openhartige bui vertelt over de paniek die hem naar de strot grijpt. Met zijn eeuwige

blos en vriendelijke hoofd is hij een baken voor zijn omgeving, zijn veerpont is een vrolijk trefpunt voor de nuttelozen van de dag. Maar hij zorgt er wel voor dat de gesprekken ergens over gaan. Aan zinloos geklets heeft hij de pest.

De non vangt zijn blik. ‘Herinner je je een moment of een periode in je leven waarop het wél goed ging? Misschien klopte op dat moment wel alles. Begin daar dan over te schrijven.’ Ze drukt Johan een dienblad met vuile vaat in de hand en stuurt hem naar de keuken. ‘Kijk wat er vanuit de stilte tegen je gezegd wordt.’

‘Ha, de stilte gaat met je praten.’ Johans binnenstem laat zich horen, maar zonder zich er verder om te bekommeren, ruimt hij in de keuken zijn spullen op. Even later strekt hij zijn magere lijf op het ijzeren bed in zijn kamer, die hier niet voor niets cel wordt genoemd. Hij past er net in. Een moment waarop zijn angst er niet was, waarop alles klopte... Dresden. Daar hoeft hij niet lang over na te denken. Hij fluistert haar naam. ‘Rosa.’ En ziet beelden voor zich van die ene zomerdag. Voor het eerst sinds maanden valt hij in een diepe slaap.

De volgende ochtend schiet hij wakker. Het is vijf uur en een bel klinkt door de gangen. Samen met drie andere gasten sloft Johan naar de kapel. Daar zit het gezelschap, twaalf nonnen en vier onwennige bezoekers, een uur lang stil en zwijgend. Elizabeths klooster is een onopvallend gebouw in een onopvallende Nijmeegse wijk. Buiten klinkt het ontwaken van de stad, het leven is dichtbij.

Johan wordt er onrustig van. Hij wil aan de slag

en schrokt zijn ontbijt naar binnen. De andere gasten kijken verstoord op. Dan vertrekt hij, met een kan koffie, eindelijk naar zijn kamer. Daar schrijft hij, terwijl hij niet snapt wat hem overkomt. Natuurlijk weet hij als voormalig geschiedenisleraar hoe hij een verhaal moet vertellen. En hij schrijft vaak dingen op, verhalen, gedichten. Maar zo, op deze manier... Het is een sluis die opengaat, herinneringen stromen zijn hoofd binnen. Hij wil het aan Elizabeth uitleggen, en hij wil het zelf snappen. Waarom in Dresden? Waarom met Rosa?

Na een paar uur valt hij in slaap op bed. Zo leeft hij vijf dagen lang in een schrijfroes. Soms wordt hij balorig en doet hij rare spelletjes met de twee kruizen die in zijn kamer hangen. Op bed liggend houdt hij beide jesusen omhoog en voert een dialoog, als in een poppenkast.

‘Ik zeg: waar doen we het allemaal voor?’

‘Voor dat soort vragen moet je bij onze vader zijn.’

Dan bedenkt hij *The Next Jezus*, reality-tv waarin kandidaten op bijbelse wijze op de proef worden gesteld. Vooral bij de onderdelen ‘water veranderen in wijn’ en ‘kruishangen’ slaat zijn fantasie op hol. Hij raakt gewend aan de stilte, slaapt, schrijft, meldt zich zwijgend in de eetzaal, schrijft, slaapt. Zelfs zijn baldadigheid wordt omgezet in schrijffuren.

Op zijn voorlaatste dag in het klooster klopt hij aan bij Elizabeth. Ze schenkt thee en leunt iets achterover, haar handen rusten in haar schoot.

‘Weet je dat ze al zestig jaar in het klooster zit? Denk je nou echt dat zij je kan vertellen hoe je leven moet?’

‘Het is een lang verhaal,’ begint hij plechtig. Johan voelt meteen hoe praten hem terugbrengt naar de tijd waarin zijn leven nog voor hem lag. Een tijd van hoop. ‘Ken je dat? Dat je je verbonden voelt met iets, zonder dat daar een reden voor is?’

‘Natuurlijk, anders zat ik hier niet.’

‘Ik hield niet van reizen, toen ook al niet. Ik had gestudeerd, was nog maar net leraar geworden. Mijn vriend Bas had me overgehaald om naar Hongarije te gaan. Daar woonden de makkelijke meisjes, zoals hij dat noemde. We zouden naar huis gaan als ik het niet trok. Aan het Balatonmeer ontmoetten we een groepje Oost-Duitsers. Petra, een tandarts uit Dresden, nodigde ons uit een keer bij haar langs te komen. Dat leek ons wel wat, en in mei van het jaar daarna was het zo ver. Het was een andere wereld, de Deutsche Demokratische Republik, de DDR. We konden binnen een dag weer terug zijn. Dat was belangrijk voor me.

Toen we bij de Oost-Duitse grens aankwamen waren we nog twee jolige, studentikoze types uit Nederland. Lange haren, smoezelig gekleed. De wereld lag aan onze voeten en zeker aan die van mij. Ik was op reis. Mijn leven leek eindelijk begonnen. Thuis kon ik best grappig zijn. Ik leek in die tijd als twee druppels water op Robin Williams, die Amerikaanse acteur. Overal waar ik kwam, begonnen mensen erover. Ik had zelfs een act als *Mork from Ork*, een rol in een tv-serie waarin Williams een alien speelt.’

Johan aarzelt, maakt dan toch een gebaar met zijn hand waarbij zijn vingers twee aan twee aan elkaar kleven. ‘Nanu, nanu, dat ken je zeker niet, hè?’

Elizabeth kijkt hem glimlachend aan en haalt haar schouders op. ‘Enfin, in de file voor de grens deed ik mijn nanu-nanu-act. Het was een vrolijke bende. Tenminste... De mensen met een West-Duits nummerbord lagen in een deuk, die met een sticker van de DDR keken norsig voor zich uit.

Maar onze branie was snel voorbij. Een grenswacht nam zwijgend de paspoorten in. Ze zochten met steekkarretjes waaraan een spiegel was bevestigd onder onze auto. We moesten alles uitpakken. Zelfs mijn toiletta werd leeggehaald. Voor het eerst voelden we de aanwezigheid van een staat die met willekeur zijn macht kon uitoefenen. Achter deze grens waren we onze vrijheid kwijt. Niemand zei iets. De grenswachten leken op de Oostblok-agenten in een spionagefilm uit de jaren zeventig. Daarna zwaaide iemand uit zo’n grenshokje, ongeduldig, dreigend ook. Hij blafte “bitte” en gaf ons de paspoorten terug.

Het gekke was dat ik normaal gesproken als de dood was voor iets duisters, iets wat zich uitte als ik op reis ging. Maar vanaf het moment dat ik Dresden inreed, voelde ik me rustig worden, alsof ik op bekend terrein kwam. We maakten de laatste verkiezingen van de Boeren- en Arbeidersstaat mee. 7 mei 1989. Daarna werden we van vakantie vrienden echte vrienden met Petra. Toen de Muur viel werd onze vriendin Frau Dokter Zahnärztin. Ze opende haar gloednieuwe praktijk en daar begint mijn verhaal.’

Johan opent zijn schrift en Elizabeth knikt. ‘Eigenlijk wilde je schrijver worden, hè? Geen leraar, geen veerman, maar schrijver.’

Johan buigt zijn hoofd. Elizabeth maakt een gebaar dat hij moet beginnen.

IN DRESDEN

1 ROSA

Het eerste wat ik van Rosa zag was haar lach. Ze zat in een tandartsstoel en speelde met de knoppen die het gevaarte in allerlei standjes zetten. Handig voor de tandarts, maar ook fijn voor degene die heel andere dingen met haar van plan was. Haar blik was ondeugend, open, maar niet overdreven flirterig. Al had ik dat laatste waarschijnlijk ook niet meteen als zodanig herkend.

Het was 1992, Petra opende haar nieuwe tandartspraktijk, het feest begon met een rondleiding. Ik liep van de ontvangstruimte naar de eigenlijke praktijk en keek in de ogen van een liggende vrouw. Zonder iets te zeggen daagde ze me uit. Ik was de stier, zij zwaaide met iets zonder te bewegen.

‘Waarom draag je bretels,’ vroeg ze.

‘Waarom lig jij hier alleen?’

‘Petra is mijn tandarts. Ik wilde even haar nieuwe stoel uitproberen. En wat doe jij hier?’

‘Ik ben Johan, 24, ik ben leraar, Duits en geschiedenis, mijn hobby’s zijn hardlopen en lezen. Ik luister

graag naar trieste muziek en probeer al een tijdje te stoppen met roken. En jij?’

Ik was verbaasd, over haar ontspannen houding, maar misschien meer nog over die van mij. Ik was geen man die vrouwen aansprak, die snelle grapjes maakte en vervolgens hoopte dat er meer zou gebeuren. De vrouwen die er geweest waren hadden mij uitgekozen en vervolgens weer keihard laten vallen.

Later, veel later, bleek mijn ontmoeting met Rosa zo’n moment te zijn waarop alles meedoet, van de sterren tot de stemming, van het hart tot het hoofd. In de stoel lag een prachtige vrouw, met een neus als die van Cleopatra, met groengrijze ogen en een lach die een lasso om mijn nek gooide en mij langzaam naar zich toe trok.

‘Ich bin Rosa,’ antwoordde ze. ‘Ik werk in de psychiatrie, ik fiets graag en *ich liebe Rilke.*’

‘Rilke? Is dat een zanger?’

Ik zag hoe ze verstijfde. Toen dreunde ik uit mijn hoofd zo maar een zin van Rilke op. *‘Nie wieder war das Leben von Begegnen, von Wiedersehn und Weitergehn so voll.’* Ik had net zijn biografie gelezen en vertelde dat hij opgroeide als een meisje. ‘En dat gaf hem het beste uit twee werelden.’

‘Wat vind jij het beste uit jouw wereld?’ vroeg ze. De lach was terug.

‘Soms moet je gewoon dingen doen,’ zei ik, zonder een moment te aarzelen. ‘En het beste uit de jouwe?’

‘Soms moet je gewoon voelen.’

Ze lag daar in die stoel, er liepen mensen om ons heen, maar de omgeving bestond even niet. Zo gaan die dingen.

‘Kun je mij de stad laten zien?’ vroeg ik. ‘Ik heb veel over Dresden gelezen.’

‘Davon wird noch die Rede sein,’ antwoordde Rosa en met een krachtige lenigheid kwam ze overeind en verdween tussen de mensen. Het duizelde me. Ik verliet de praktijk om sigaretten te halen. Overal waar ik kwam sluimerde de paniek, maar in Dresden voelde ik me veilig.

De nieuwe tandartspraktijk stond midden in een groezelige DDR-wijk. Straten, huizen, mensen, ze wisten niet wat hun overkwam. Het was nog maar drie jaar geleden dat ze opgesloten zaten achter een betonnen muur en een gordijn van ijzer en staal.

Vol trots vertelde Petra dat ze 700 000 Duitse mark had kunnen lenen. Ze was veranderd sinds ik haar drie jaar daarvoor aan het Balatonmeer ontmoette. Toen was ze een jonge vrouw die moeite had met haar status. ‘Een timmerman is hier een held van het socialisme, aan tandartsen heeft iedereen een hekel,’ mopperde ze. ‘En DDR-burgers stinken verschrikkelijk uit hun bek. Tandendoetsen, daar doen ze niet aan in de *Arbeiter-und-Bauern-Staat.*’

Ik wist nog niet precies waar het verschil in zat; misschien wel in het simpele feit dat geld een belangrijke rol in Petra’s leven was gaan spelen.

We gingen na de bezichtiging van de praktijk naar een café. Ik voelde Rosa’s blik zoals zij die van mij gevoeld moet hebben. Af en toe keken we elkaar aan.

Het was een bonte club, vooral mensen van rond de dertig, maar ook sommige ‘ouders van’. We wandelden langs huizen waarvan de muren afbrokkelden en de ko-

zijn verrot waren. De trottoirs waren een uitdaging voor dames met hoge hakken. De nazomer hing nog tussen de huizen, maar een prikkelende lucht kondigde het najaar aan. Bruinkool, ik had het in Nederland nog nooit geroken. Petra liep met Rosa een stukje voor de stoet uit. Ze droeg een knalrode jurk, Rosa een kort leren rokje en een lichtblauwe blouse. Het was alsof in een oude zwart-witfoto twee figuren waren ingekleurd.

We kwamen bij een woonhuis waar Petra naar binnen ging. Iemand had zijn krediet gebruikt om er een nieuw café in te richten. ‘Het is geen Wessie, hij is een van ons,’ verzekerde Petra de mensen die om haar heen stonden. Men haalde opgelucht adem. Ze waren de arrogantie van de rijke, geslaagde West-Duitsers al helemaal zat. ‘Bij hen in de buurt voelen we ons mislukt,’ mopperde Petra. ‘En zo doen ze ook tegen ons. Alsof we een niet-geslaagde variant van hen zijn.’

Ze daalde een trap af en gebaarde dat we haar moesten volgen. Achter de bar stond een mooi meisje, dat meteen hard aan het werk moest. Men stortte zich op de drank alsof men in de DDR veertig jaar in de drooglegging had geleefd.

Ik werd voorgesteld aan Petra’s ouders en kwam naast een oudere man te zitten. ‘*Ich heisse Thomas, der Onkel. Du bist wohl der Holländer, oder? Erzähl mir mal was. Wie kommst du denn hier?*’

Ik begon omstandig uit te leggen hoe ik Petra had ontmoet. Hij maakte een gebaar met zijn wijsvinger onder zijn oog. Ik verzekerde hem dat ik nooit iets met haar had gehad. Grinnikend pakte hij zijn glas. ‘Laten we proosten op de nieuwe tijd. Jongen, ik geloof het ge-

woon niet. Ik ben van 1931. Ik dacht dat ik alles al had meegemaakt. En nu dit. Nu zit ik te praten met een Nederlander en ik mag alles zeggen.’

Hij fluisterde in mijn oor. ‘Aan deze tafel zitten minstens twee mensen die voor de Stasi werkten.’

Ik keek om me heen, zag een vaasje met bloemen op tafel staan en boog voorover. Ik sprak in de tulp alsof het een microfoon was. ‘Hallo, hier met Johan. Ik zit hier met Onkel Thomas. We praten over het leven.’

Onkel Thomas schaterde het uit. ‘Schitterend. Jij lijkt wel een acteur. Vertel me. Heb je de wereld gezien? New York, Amsterdam, Rome? Man, wat was ik jaloers op jullie. Wij zaten gevangen hier, in ons paradijs voor de arbeider.’

Hier zat ik met een man die in een land opgesloten had gezeten in plaats van in zijn eigen geest. Ik vertelde dat ik in Engeland was geweest. Ik verzweg dat ik na twee dagen naar huis was gevlucht. En in Hongarije. Maar dat dat het wel zo’n beetje was. Hij werd boos, en wilde weten waarom ik niet de hele wereld had gezien.

Ik vroeg of hij ooit bang was geweest. Bang voor iets vaags, alsof je in het donker stond en je de aanwezigheid voelde van iets anders, iets dreigends. Hij zweeg, knikte langzaam en begon toen te vertellen.

‘Jongen, de oorlog, de oorlog. Wat een bende. Ik ging op 13 februari 1945 met een vriend naar de bioscoop. Ja, die deed het nog. Als je ooit de kans krijgt, kijk naar Marika Röck in *Frau meiner Träume*. Een kleurenfilm. Ze gaat op reis en heeft een slaapwagon geboekt, maar er is verwarring over haar kaartje. Conducteurs proberen

haar te helpen. Alsof iemand zich begin 1945 nog druk maakte over treinkaartjes... Het was een wonder dat er nog treinen reden. En daar zaten Joden in. En soldaten, of erger, kinderen van wie ze soldaten maakten.

Ik ben de dans net ontsprongen, te jong voor de oorlog en geluk gehad. Leeftijdgenoten zijn nog aan het front geweest. Ik ken een jongen die, zonder een schot te hebben gelost, in handen kwam van de Russen. Die keerde in 1951 pas terug naar huis. Die voelde daarna elke dag de dreiging van iets dat er eigenlijk niet meer was. Dat is nooit meer overgegaan.'

Thomas nam een slok van zijn bier en vertelde verder. 'Marika Röck. Wat een vrouw. Een beetje zoals die daar.' Hij knikte naar Rosa en lachte: 'Niet dat ze erop lijkt, maar je weet wel, zo'n vrouw over wie je als jongen fantaseert.'

Tijdens de voorstelling begonnen de sirenes te loeien. We hadden al vaker luchtalarm gehad. We liepen naar de schuilkelders in de buurt, die waren vol. We hebben die kelders later leeggehaald zien worden. Ze waren allemaal gestikt.'

Ik zag hoe Thomas terug was in die nacht. Hij keek me nauwelijks meer aan.

Ik wilde bier halen, maar Thomas toverde een kleine platte fles uit de binnenzak van zijn jasje. 'Dit is mijn medicijn, jongen. Elke dag, elk uur, elke minuut kan de oorlog me overvallen. Als ik een vrouw met een kind op haar arm zie, dan kan het gebeuren dat ik even gek word. Het liefst zou ik dan zelfmoord plegen, maar daar ben ik te laf voor. Of misschien hou ik te veel van het leven, ondanks alles. Die drift, jongen, die levensdrift.'

Als je die niet hebt... Ik drink dan twee borrels en die verdoving helpt me eroverheen.'

Hij fluisterde iets in het oor van een man met een hoed die naast hem zat. Die keerde even later terug met twee glaasjes. Thomas' hand was gerimpeld als een vergeten aardappel. Hij schonk de sterkedrank en proostte met me. 'Auf Dresden.'

Hij vertelde over de vuurstorm, en de plannen van de geallieerden om die te creëren. 'Eerst die bommen, en dan weer andere bommen, en dan kon het misschien gebeuren dat de lucht begon te branden. Doordat het vuur zo enorm was, trok het alle zuurstof uit de omgeving naar zich toe. De storm die daardoor ontstond is verantwoordelijk voor al mijn nachtmerries. Ik wens zo vaak dat ik niet op dat moment op die plek was geweest. Ik zag een vrouw met een kind rennen, weg van het vuur. Ze werd als door een onzichtbare hand opgepakt en ze vloog zo, een meter of wat boven de grond, het vuur in. Met haar kind.'

Thomas had kromme vingers en met zijn oude hand maakte hij een hulpeloos gebaar.

Het was een ooggetuigenverslag van het bombardement op Dresden. Hij vertelde over een schuilkelder die hij na het bombardement zag. 'De mensen die erin zaten leken gesmolten. Het was net kaarsvet.'

We hadden het over de foto van de engel, met op de achtergrond de verwoeste stad, de foto die Dresden zo beroemd heeft gemaakt. Hij rookte Lucky Strike, de ene na de andere. 'Die troep uit de DDR had niets met tabak te maken,' vond hij. 'En die engel. *Der Scheiss-Engel*... Dat was kunst, hè. Die weerloze engel en de resten van

de stad. De aantrekkingskracht van de dood mag nooit onderschat worden. Geef mensen alles wat ze nodig hebben en ze vinden wel een reden om elkaar of zichzelf kapot te maken. We zijn een destructieve apensoort,' besloot hij. 'Onder apen heb je geen Adolf.'

Die aardappelhand van hem ontroerde me. Hij schonk nog een keer twee borrels in. *'Mein Flachmann ist mein grösster Freund'*, zei hij. En corrigeerde zich. 'Mijn grootste vriend is natuurlijk Jürgen Sparwasser.'

En zo kwam het gesprek op de eeuwige vluchtheuvel in mannencontact: voetbal. 'Sparwasser scoorde de winnende goal op het WK van 1974, toen we tegen de BRD moesten. Verdammt, wat ben ik toen dronken geworden. Dronken van geluk. Eindelijk stelden wij ook iets voor.'

Ik snapte wat hij bedoelde. Thomas wilde weten wat ik deed en was verbaasd over het antwoord. 'Leraar? Ik had toneelspeler gedacht. Of kunstenaar, met die gekke bretels van je. Jouw Duits is in elk geval uitstekend.'

Hij keek me aan en betrapte me op een blik naar Rosa. 'Die is bezet,' gromde hij. 'Dat meisje achter de bar... Daar zou ik eerst maar eens voor gaan.'

Hij jutte me op. Zo erg dat ik even later voor het barretje stond. Rosa was een vrouw, dit was een meisje. Ik vroeg haar of er in de nieuwe DDR niet gedanst werd. Lachend zei ze dat je dan naar Ballhaus Watzke moest. 'Daar kun je de tango dansen. En de chachacha. Of bedoel je dat niet?'

Ik schudde mijn hoofd. Vertelde dat ik cassettebandjes in mijn tas had en of ik die op mocht zetten. Ze leek overdonderd. *'Ich bin der Johan,'* hoorde ik mezelf roepen. *'Das Leben ist zum Tanzen da... Wie heisst du?'*

'Beate. Ich bin die Beate,' zei ze.

'Beate, jij hebt toch wel een cassette recorder?'

'Splinternieuw.'

Vijf minuten later stond ik op een stoel met drie TDK-cassettebandjes in mijn hand. 'Liebe Leute,' riep ik. Ze keken me aan of ze de Elbe in brand zagen staan. Dat was blijkbaar niet normaal, dat je zo brutaal was. Maar op mijn verzoek of de tafels aan de kant konden, reageerden een paar mensen enthousiast. Tien minuten later stond iedereen te dansen. Ze hadden geapplaudiseerd toen de Muur viel, gehuild om de nieuwe vrijheid, maar het leek alsof ze het nog niet hadden gevierd. Ik danste met het meisje van de bar. Ze was verlegen, rustig. Ik kletste alsof ik nooit iets anders had gedaan. Ze had eens moeten weten. Ze luisterde naar mijn verhalen, maar zij was geen meisje om te versieren en ik was geen jongen die versierde. Toch probeerde ik haar te zoenen. Ze liet me los en liep terug naar de bar. Ik keek om me heen, hoopte dat niemand het gezien had. En daar stond ze, Rosa, met ogen die naar me lachten.

'Na du,' zei ze.

Ik schudde mijn hoofd, trok pink en ringvinger bij elkaar en legde haar de Mork-groet uit. 'Nanu-nanu,' riep ik boven de muziek uit.

En terwijl onze vingers in elkaar gleden vroeg ze: 'Heb je gewoon dingen gedaán?'

'Ik heb het verkeerd gevoeld,' antwoordde ik.

'Dans met me,' zei ze en ik kon niet anders. Ze pakte me vast en opeens was de brandie verdwenen. Ik stapte op haar voet en bood blozend mijn excuses aan. *'Frei tanzen bitte,'* stelde ik voor en liet haar los. Ik cirkelde